

**KONFERENCJA JEZUICI WCZORAJ I DZIŚ.
200 LAT OD ODRODZENIA
TOWARZYSTWA JEZUSOWEGO (1814-2014)**

W 2014 r. przypadła 200. rocznica odrodzenia Towarzystwa Jezusowego. Zakon ten decyzją papieża Klemensa XIV, w 1773 r. został rozwiązany, a po 40-letniej przerwie oficjalnie przywrócony do istnienia (1814 r.). W związku z tym wydarzeniem Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Sekcja św. Andrzeja Boboli Papieskiego Wydziału Teologicznego Collegium Bobolanum w Warszawie oraz toruńscy jezuici zorganizowali jubileuszową konferencję naukową pt. „Jezuici wczoraj i dziś. 200 lat od odrodzenia Towarzystwa Jezusowego (1814-2014)”. Odbyła się ona 20 listopada 2014 r. w sali Rady Wydziału Nauk Historycznych UMK w budynku Collegium Humanisticum. Za organizację i jej przebieg odpowiadali prof. dr hab. Waldemar Rozynekowski, ks. dr Krzysztof Dorosz SJ oraz ks. prof. dr hab. Zbigniew Kubacki SJ.

Konferencja rozpoczęła się o godz. 9.00. Zebranych gości i prelegentów powitał prof. Waldemar Rozynekowski, który przybliżył ideę sympozjum, a także zwrócił uwagę na braki w podręcznikach do historii Kościoła dotyczące tematyki reaktywacji Towarzystwa Jezusowego w 1814 r. Następnie przemówił ks. dr Krzysztof Dorosz SJ, który zauważył, że sympozjum wpisuje się w naukowy horyzont zarówno historii powszechnej jak i samych jezuitów oraz jest owocem kolejnej współpracy pomiędzy Instytutem Historii i Archiwistyki a toruńskimi jezuitami. Gości przywitał również wicedziekan Wydziału Nauk Historycznych prof. dr hab. Wiesław Sieradzan, który podkreślił wkład jezuitów w kulturę polską i ich działalność na ternie Prus Królewskich i Torunia oraz zastępca dyrektora Instytutu Historii i Archiwistyki prof. dr hab. Jarosław Kłaczek, który, nawiązując do słów prof. Ro-

zynkowskiego, odniósł się do pomijania wielu istotnych aspektów w podręcznikach naukowych, które pisane są w sposób syntetyczny.

Następnie rozpoczęła się pierwsza część obrad, której przewodniczył ks. prof. Zbigniew Kubacki SJ. Jako pierwszy, z referatem „Rola jezuitów w kulturze staropolskiej”, wystąpił prof. dr hab. Kazimierz Maliszewski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). Zwracając uwagę na popularną w literaturze czarną legendę dotyczącą jezuitów, podkreślił m.in. ich wielki wkład w rozwój kultury staropolskiej. Przybliżył ich różnorodną działalność: nauczanie i prowadzenie szkolnictwa, prowadzenie duszpasterstwa, wkład w rozwój kultury barokowej, rzemiosła artystycznego i samej sztuki.

Ks. dr Robert Danieluk SJ (Rzymskie Archiwum Towarzystwa Jezusowego) z kolei w wystąpieniu „Kasata Towarzystwa Jezusowego: jej przyczyny i historiografia” przedstawił ostatnie lata działalności jezuitów do 1773 roku, omówił sytuację ówczesnego Kościoła katolickiego oraz genezę decyzji papieża Klemensa XIV w sprawie kasaty zakonu. Zwrócił także uwagę na przyczyny wewnątrz zakonne, które – jego zdaniem – mogły przyczynić się do do kasaty. Następnie prof. dr hab. Stanisław Roszak (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) wygłosił referat „Zewnętrzne przyczyny kasaty Towarzystwa Jezusowego”. W swym wystąpieniu zaprezentował wieloaspektowe przyczyny kasaty jezuitów. Opierając się głównie na sytuacji Towarzystwa Jezusowego we Francji, zwrócił uwagę m.in. na szerzący się jansenizm, antyjezuicką propagandę, będące niewątpliwie przyczynami kasaty oraz przebieg samej kasacji zakonu we Francji i rolę, jaką w tej sprawie odegrało tamtejsze państwo absolutne. Referat ten zakończył część pierwszą obrad, po której nastąpiła dyskusja.

Po przerwie powrócono do obrad, którym przewodniczył ks. dr Robert Danieluk SJ. Jako pierwszy wystąpił ks. prof. dr hab. Marek Ingot SJ (Uniwersytet Gregoriański w Rzymie), który przedstawił temat: „Jezuici w Imperium Rosyjskim (1772-1880) i wskreszenie Towarzystwa Jezusowego”. Przybliżył zawiłe losy jezuitów na wschodzie Europy – ich stan i działalność w przededniu i po kasacie, a także zwrócił uwagę na działalność wobec Towarzystwa władców rosyjskich (m.in. carycy Katarzyny II i Aleksandra I). Następnie ks. dr Andrzej Paweł Bieś SJ (Akademia Ignatianum w Krakowie) w referacie „Reaktywacja. Jezuici między ciągłością a zmianą po 1814 roku” postawił pytanie: czy reaktywowane w 1814 r. Towarzystwo Jezusowe

było nowe, czy to samo, co przed kasatą? Prelegent przedstawił proces reaktywowania jezuitów, zwracając uwagę na ciągłość wielu aspektów w odradzonym zakonie. Jako ostatni w tej części obrad zabrał głos ks. dr Krzysztof Dorosz SJ (Jezuici w Toruniu), który w wystąpieniu „Apostolat Intelktualny na przykładzie początków «Przeglądu Powszechnego»” przeanalizował tytułowy periodyk jako przykład jezuickiego działania apostolskiego. Podczas dyskusji poruszono kwestie związane z rolą jezuitów na terenie Imperium Rosyjskiego i polityki prowadzonej wobec nich przez władze państwowe.

Po przerwie rozpoczęła się trzecia część sympozjum, którą prowadził prof. Kazimierz Maliszewski. Jako pierwszy głos zabrał prof. dr hab. Waldemar Rozynekowski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), który w referacie „Obecność jezuitów w powojennej historii Torunia” przedstawił powrót jezuitów do Torunia w 1945 r., oraz przybliżył, na kilku przykładach, formy działalności Towarzystwa Jezusowego w mieście – prowadzenie duszpasterstwa sakramentalnego, zorganizowanie duszpasterstwa akademickiego, prowadzenie różnych grup i wspólnot religijnych, współpraca z Klubem Inteligencji Katolickiej, organizowanie otwartych wykładów itd. Ostatnie wystąpienie podczas konferencji „Rola jezuitów w okresie przełomu solidarnościowego – z perspektywy Polski i Torunia” wygłosił prof. dr hab. Wojciech Polak (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). Przedstawił on, na wybranych przykładach, zaangażowanie jezuitów w działalność niepodległościową w Polsce. Odwołując się do Torunia przywołał szczególnie postać o. Władysława Wołoszyna oraz rolę jezuitów w wydarzeniach, które miały miejsce w dniu 3 maja 1982 r.

Ostatnim punktem konferencji był panel dyskusyjny pt. „Czy jezuici mają jeszcze przyszłość?”, który odbył się w Collegium Maximum UMK. Udział w nim wzięli: prof. dr hab. Viara Maldjewa, prof. dr hab. Andrzej Tyc, prof. Kazimierz Maliszewski, ks. Wacław Oszajca SJ. Dyskusję poprowadził ks. dr Grzegorz Dobroczyński SJ. Zarówno paneliści, jak i zebrani na sali dyskutanci, nie podważając jezuickiej przyszłości (zwłaszcza w Grodzie Kopernika), skupili się bardziej na tym, czego od jezuitów oczekują. Zauważyli potrzebę dalszej, dobrej współpracy z toruńskim środowiskiem uniwersyteckim, wartość podtrzymywania szerokiego kontaktu z ludźmi i duszpasterstwa wspólnotowego, a także towarzyszenia ludziom na drodze wiary. Mówiono również o takich cechach papieża Franciszka, jak autentyzm, bezpo-

średniość i czułość, które mogą służyć jako przykład i wskazówka dla współczesnych jezuitów.

Symposium zakończyła uroczysta celebra liturgiczna, która rozpoczęła się o godz. 19.00 w Kościele Akademickim. Ks. prowincjał Tomasz Kot SJ nawiązał w homilii do niektórych spostrzeżeń wyrażonych w czasie sesji, a na zakończenie podziękował wszystkim organizatorom i uczestnikom spotkania.

Konferencja cieszyła się zainteresowaniem wśród studentów, pracowników naukowych i dydaktycznych Wydziału Nauk Historycznych UMK oraz mieszkańców Torunia. Organizatorzy zapewnili, że wygłoszone referaty ukażą się w specjalnym zbiorze „Studia Bobolanum” w 2015 r.